

ΠΑΡΟΥ ΣΙΑΣΗ

ΠΑΤΡΑ , ΑΠΡΙΛΗΣ 67

Φύλλο 2

Δρχ. 4

Διευθύνεται
ἀπὸ ἐπιτροπῆς

Π. Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η
Βγαίνει ἀπὸ νέους στὴν Πάτρα

Ἄριθ. φύλλου 2
Ἀπρίλης 1967 - Δρχ. 4

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ	σελ. 3
ΑΡΤΖΙΜΠΙΑΝΤ ΜΑΚ ΔΗΗΣ: ARS POETICA	" 3
ΕΡΩΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	" 4-5
ΒΑΣΙΛΗ ΛΑΖΑΡΗ: Ἀριστόνιος (ἀπόσπασμα ἀπὸ ἀνέκδοτο ἱστορικὸ μυθιστόρημα)	" 6-8
EDGAR LEE MASTERS: Δυὸ ποιήματα	" 8
ΛΕΥΤ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ: Τέσσερα ποιήματα (ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ)	" 9
ΤΟ ΕΙΟΣ ΤΟΥ ΓΙΑΓΑΜΕΣ: Σύντομη παρουσίαση, ἀποσπάσματα	" 10-13
Κ. ΤΖΙΑΝΤΖΗΣ: Ἑπτὰ ποιήματα (ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ)	" 14-15
ΤΑΚΗΣ ΓΙΑΚΟΣ: Ἐξή ποιήματα	" 15
ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΔΑΣ: Πέντε ποιήματα	" 16
ΔΗΜ. ΚΑΒΒΟΥΡΑ: Τοῦ κήπου οἱ λεμονιές (ποίημα)	" 19
Γ. Ἀθανασόπουλος: INCOGNITO (ποίημα)	" 19
Ἰ. Σινιγᾶλιας: Ὁ Ὀδυσσεύς (ποίημα)	" 19
Κ. Λογαράς: Δυὸ στροφές (ποιήματα)	" 19
Ν. Κολομβος: Σιρότημα (ποίημα)	" 19
Ἄ. Μπελεγρῆς: Ἄτιλο (ποίημα)	" 19
ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΑΠὸ τὴν ΠΑΤΡΑ τοῦ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟΥ ΑἰῶΝΑ (Ἰ. Διπλαρόπουλος: Ὁ Στιχοπλόκος - Ἰω. Δ. Λιβαθινοῦ: Ἐπιγραμμα)	" 20
Βασ. Ἀδαμοπούλου: Παιγνίδια (ποίημα)	" 20
Ἰ. Λυκουργιώτης: Φόβος (ποίημα)	" 20
Κ. Ἀθανασόπουλος: Τετράστιχο	" 19
Ἡλ. Κολομβος: Τετράστιχο	" 20
Χρ. Τσάμης: Δυὸ ποιήματα	" 21
Κ. Καρμονιδίας: Στὴν μνήμην (ποιήματα)	" 21
Κ. Καλλιᾶφας: Ρουτίνα (ποίημα)	" 21

Ἰσχυροὺς: Ν. Ν. Σταμάτης, Εὐρυιδίμης 34, Ζωγράφου, Ἀθήνα

Συνεργαστές: ΑΘΗΝΑ: Ν. Ν. Σταμάτης - ΠΑΤΡΑ: Βασ. Τζάννης, Σουλίου 9

Ἡ "ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ" δέχεται συνεργασίες ἀπ' ὅλους τοὺς νέους

Δ Υ Ο Λ Ο Γ Ι Α

Στό πρώτο μας τεύχος πήγαμε - ανέλπιστα- καλά. Συνεχίζουμε λοιπόν τήν προσπάθειά μας, έχοντας τή βοήθεια τή οική σας, τών νέων σάν έμας, καί σās εύχαριστοῦμε γι' αὐτήν. Ξέρουμε πώς περιμένετε νά βελτιωθοῦμε, νά γίνουμε καί πιδ. ἐμφανίσιμοι. Προσπαθοῦμε-καί περιμένουμε πάντα τίς ὑποδείξεις καί τίς συνεργασίες σας.

Σ' αὐτό τό τεύχος παρουσιάζουμε τό ΛΕΥΤΕΡΗ ΚΑΝΝΕΛΗ, τόν ΚΩΣΤΑ ΤΖΙΑΝΤΖΗ καί μερικούς ἄλλους μέ λιγότερα ποιήματα. Δίνουμε ἀκόμη ἕνα ἀπόσπασμα ἀπ' τό ανέκδοτο βιβλίο τοῦ ΒΑΣΙΛΗ ΛΑΖΑΡΗ "ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΣ"-κι εύχαριστοῦμε ξεχωριστά τό συγγραφέα πού εἶχε τήν καλοσύνη νά μās ἐμπιστευτεῖ ἀδημοσίευτο ἔργο.

Κι ἐλπίζουμε πάντα πώς θά ...ζοῦμε καί θά καλυτερεύουμε.

oooooooooooooooooooo

"Αρτσιπαλντ' Μάν Λήης

ARS POETICA

Τό ποίημα θά πρέπει νά 'ναι ἀπό κι ἀμίλητο
Σά στρογγυλός καρπός,
Βουβός
Σάν παλιό μενταγιόν στόν ἀντλήχειρα,
"Αφωνο σάν τή φαγωμένη ἀπ' τά μανίλια πέτρα
Στίς ἄκρες παραθύρων πού φυτρώνουν βρούα,
Τό ποίημα θά πρέπει νά 'ναι δίχως λόγια
Σάν τών πουλιών τό πέταμα.

Τό ποίημα θά πρέπει νά 'ναι ἀκίνητο στό χρόνο
Καθώς τό φεγγάρι ἀνεβαίνει,
Νά φύγει, καθώς τό φεγγάρι δείχνει
Κλαδί κλαδί τά ὑπερδεμένα μέ τή νύχτα δέντρα,
Νά φύγει, καθώς τό φεγγάρι κίβω ἀπ' τό χειμώνα
Θύμηση τή θύμηση τό πνεῦμα. /ἀφήνει
Τό ποίημα θά πρέπει νά 'ναι ἀκίνητο στό χρόνο
Καθώς τό φεγγάρι ἀνεβαίνει.

Τό ποίημα θά πρέπει νά 'ναι ἴσο μέ:
"Οχι ἀληθινό.
Γιά ὅλη τήν ἱστορία τῆς λύπης
Ἐἴσοδος ἀδεία καί φύλλο σφενδάμου.
Γιά τήν ἀγάπη
Τά γερμένα χορτάρια καί δυό φῶτα πάνω ἀπ' τή
/θάλασσα.

Τό ποίημα δέ θά πρέπει νά σημαίνει
Μά νά εἶναι.

(Μετ. Σ. Σκαρτσῆ)

ΕΡΩΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

I

Πιάνουν ν'άνθισουν τὰ κλαριά κι ὁ πάγος δέν τ'ἀφήνει,
πιάνω κι ἐγὼ νὰ σ'ἀρνηθῶ κι ὁ πόνος οὐ μ'ἀφήνει.
Τὸ χέρι σου τὸ παχουλὸ καὶ τὸ κορμὶ σου τ'ἄσπρο
νὰ τὸ 'βαζα προσιέφαλο δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες
κι οἱ μέρες νὰ 'ταν τοῦ Μαγιοῦ κι οἱ νύχτες τοῦ Γενάρη,
νὰ τὸ χορτάσω φίλημα, νὰ τὸ χορτάσω ἀγκάλια.

II

Γι'αὐτὰ τὰ μάτια τὰ γλαρὰ οὐδὲ μάγους θὰ ρωτήσω,
κι ἂν θὰ μοῦ ποῦν πῶς μ'ἀγαποῦν, δέ θὰ τὰ λησμονήσω.
Τ'ἀγάπησα καὶ τ'ἀγαπῶ καὶ πάλι τ'ἀγαπᾶω
καὶ ὁ Μεγαλοδύναμος τὸ ξαίρει τί τραβᾶω
ἀπὸ τ'ἀδέρφια μάγικα καὶ ἀπ'τοὺς γονιοὺς ἀμάχη
κι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς χολή γιὰ τὴ δική σου ἀγάπη.

III

Μοῦ παρήγγειλε τ'ἀηδὸνι μὲ τὸ πετροχιλιδόνι
νὰ τοῦ χτίσω τὴ φωλιά του μὲ τὰ χρυσοπούπουλά του.
Τοῦ παρήγγειλα κι ἀγῶ, τὸ χρυσάφι εἶν'ἀκριβὸ
μοῦ παρήγγειλε κι ἐνεῖνο, πάρτο σέ κι ἐγὼ τὸ δίνω.

IV

Τὴ βλέπ'ς ἐκεῖνη τὴν ἐτιά-μικρὴ, μικρὴ κωνσταντινιά-
τὴν ἀστραποκαημένη-κωσαντινιά καημένη-
Στὴ ρίζα βγαίνει ἕνα νερό-δέ βγαίνεις ἔξω νὰ σέ ἰοῶ,
νὰ οὐ ἰοῶ νὰ σέ γνωρίσω, μαῦρα μάτια νὰ φιλήσω-
στὴ ρίζα βγαίνει ἕνα νερό, βγαίνει μιά κρυὰ βρυσούλα
-μικρὴ κωνσταντινούλα-
'Εκεῖ ἔσκυφα νὰ πιῶ νερό-φιλιῶ τὸν ἄσπρο σου λαιμό-,
νὰ πιῶ καὶ νὰ γεμίσω-μαῦρα μάτια νὰ φιλήσω-
μοῦ 'πεσε τὸ μαντήλι μου-τ'ῶραϊο κεντισμένο,
μιά χαρὰ ἦταν τὸ κημένο,
ὅπου μοῦ τὸ κεντάγανε-καὶ μοῦ τὸ τραγουδάγανε-
τρία ὄμορφα κοράσια-σὰν τοῦ Μάη τὰ κεράσια-
'Ἡ μιά κεντάει τὴ θάλασσα κι ἡ ἄλλη τὴ Βυτίνα
-σύ 'σαι πάπια, σύ 'σαι χήνα-
κι ἡ τρίτη ἡ μικρότερη, ἡ πλέον ὄμορφότερη,
αὐτὴ κεντάει τὴν πόλη-καὶ τὴν ἀγαποῦνε ὅλοι.

V

Οὐλες οἱ δάφνες, δάφνες
κι οὐλες οἱ μαυρομάτες,
οὐλες φιλιὸ μοῦ δώσαν
κι οὐλες τὸ μετανιώσαν.
καὶ μιά μικρὴ δαφνούλα
μοῦ 'καφε τὴν καρδούλα.

Δέ μπορῶ νὰ τὴ γελάσω,
τὸ χεράκι της νὰ πιᾶσω.
καὶ μ'ὄρμηξε μιά θειά της,
μιά πρώτη συγγένισά της:
"Στὸ χορὸν ὅπου χορεύει,
σῦρε πιᾶστην ἀπ'τὸ χέρι.

Κι ἂν ἰδεῖς καὶ κοικινίσει,
κάποιον ἄλλο θ' ἀγαπήσει,
κι ἂν ἰδεῖς καὶ πάρει χῶμα,

ἔχε τὴν ἐλπίδα ἀἶμα,
κι ἂν ἰδεῖς καὶ πάρει πέτρα,
πάρ' τὰ ροῦχα σου καὶ φεύγα.

VI

-κόφτην ἔλενη τὴν ἐλιά,
μὴ μαραζώνεις τὰ παιδιὰ.
-Δὲν τὴνε κόβω τὴν ἐλιά,
κι ἂς μαραζώσουν τὰ παιδιὰ.
-Κάνεις τοὺς νιούς καὶ σφά-
ζονται,
τοὺς γέρους καὶ πλαντάζουν-
ται.

Κάνεις καὶ μὲνα τ' ἄρφανό,
μαχαίρι βγάζω νὰ σφαῶ.
-Μὴ σφάζεσαι, λεβέντη μου,
κι ἐγὼ σὲ κάνω ταίρι μου.
κι ἂν δέ οὐ κάνω ταίρι μου,
σὲ κάνω ψυχοπαῖδι μου.

VII

Κοιμᾶται τὸ βαριόμοιρο, τὸ κακονυχτισμένο,
μέ τὸ φεσάνι τῦπυ σταρβά, μέ τὸ μπερτζέ του δίπλα.
κεῖνο δὲν εἶν' ἀπὸ κρασί, δὲν εἶναι μεθυσμένο,
ἡ ἀγάπη τὸ βαλάντωσε, τὸ ἔχει βαλαντωμένο.
-Ζαράντα κίτρινα φλωριά σ' ἕνα πουγγί δεμένα
πάρ' τα, Ρουσοῦλα μ', τὰ φλωριά, νὰ καιμηθοῦμ' ἀντάμα.

VIII

-Δεμονάκι μυρουδάτο
κι ἀπὸ περιβόλι ἀφράτο,
μὴν παραμυρίζεις τόσο
καὶ μέ κάνεις καὶ νυχτώσω.
-Κι ἂν νυχτώσεις, παλληκάρι,
κάτσε νὰ βγει τὸ φεγγάρι,
νὰ σὲ ἰδῶ, νὰ σὲ γνωρίσω,

νὰ σὲ γλυκοχαϊρέτησω.
Ἄπο ποιά γενιά κρατιέσαι,
πού μᾶς σέσαι καὶ λυγιέσαι;
-Τοῦ ζειστή, τοῦ λυγιστῆ ἔμαι,
τοῦ Ταβερνογυριστῆ ἔμαι,
πού γυρίζει οἷς ταβέρνες
καὶ κοιτάει. τίς παντρεμένες.

IX

Ποιὸς εἶδε γρίβο ἄλογο σὲ πράσινο λιβάδι
καὶ κοριτσάκι ἀνήλικο κοντὰ στό παλληκάρι;
Τὸ παλληκάρι σάν θὰ δεῖ κορίτσι στολισμένο,
χωρὶς νὰ φάει, χωρὶς νὰ πιεῖ, κάνει τὸ μεθυσμένο.

X

Γιὰ μιά περιβολάρισσα
τὰ νιάτα μου τὰ χάρισα,
νὰ μοῦ ποτίζει τὸν ἀνθό,
τὸ δούασμο, τὸ βασιλικό.
καὶ νεῖ πού τὸν ἐπότιζε,

καὶ τὸν ἐκορφολοῖζε,
πέταξε κλώνους καὶ κλωνιά
καὶ σιέπασε μιά γειτονιά,
καὶ σιέπασε καὶ μένανε,
πού μ' ἔχει ἡ μάνα μ' ἕνανε.

XI

Νὰ ἔχα ἕνα ρόδο νὰ ἴδω ὅσο πέρα παρεθύρι,
νὰ τσάκιζα τὸ μαστραπά, πού ἔχεις τὸ κάριοφύλλι.
Καὶ μέσα ἡ κόρη κάθεται, κεντάει χρυσὸ μαντήλι.
Γιὰ σὲ τὸ λέω κι ἄκουστο, πού ἔσαι στό παρεθύρι.
Τὸ μαντηλάκι πού κεντᾶς, ἔμένα νὰν τὸ στείλεις,
νὰ μὴν τὸ στείλεις μοχαχό, πάρτο κι ἐλάτ' ἀντάμα.
κι ἐκεῖνη τὸ παράκουσε καὶ μοναχό τὸ στέλνει.

/ Ἄπο ἀνέκδ. συλλ.
Ν. Σακελλαρόπουλου
(I-V) καὶ Σ. Σκαρ-
τσῆ (VI-XI) /

Β α σ ί λ η Δ ά ζ α ρ η

Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ν Ι Κ Ο Σ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ

Ὁ Ἀριστόνικος ἤξερε ξεκάνθαρα τί τόν περίμενε στή Ρώμη, πού πήγαινε ζωντανός, τί καταφρόνια καί τί θάνατος ντροπερός. Μά πάνου σ' αὐτό τό στοχασμό ξάναβε πάλι τό πεῖσμα του τό πρωτινό, ἐκεῖνο τοῦ τίμιου ξεσηκωμοῦ του, κι ἄκουγε ἀπ' τά ἔγνατά του τῶν πολέμων τή μεγάλη κραυγή. Καί στέριωνε τήν πίστη του ξανά καί γοργοτάξιδη σίμωνε ἡ γαλέρα πρός τήν Ἰταλία καί γινόταν μπροστά του ξαστεριά κι ἐπιανε καί σιγοτραγουῦσε.

Τραγουδάγε τά ὄνειρά του, πού τόν ἔθρεφαν, τά τραγοῦδοῦσε μέ λόγια τραχιά, γιά τῆς γῆς τ' ἀνθοβολήματα μολογοῦσε καί γιά τῶν ἀνυπόταχτων τήν ἀντρεία. Ἐεσήκωνε μέσα ἀπ' τήν καρδιά του τῶν φευγάτων ἡμερῶν τήν ὀργή κι ὕστερα κένη ἡ ὀργή ἀπάλαινε καί χώνευε στό σιγαλό κατέβασμα τῶν ὀροσερῶν ρυακιῶν. καί ἄπλωνε μέχρι τά ἔγνατά του ἡ ἀνάσα τῶν ἀνοιξιώτικων νυχτῶν καί ἔνοιωθε κατοπινά τό ζύγισμα τῆς ἀφατης μελαγχολίας τῶν ἀστεριῶν πάνου στήν ἀπερραντη θλίψη τοῦ κόσμου.

Καί πήδαγε τό τραγοῦδι σέ ἡμερους καί σέ φουρτουνιασμένους στοχασμούς, κι ἔτσι σά μιᾶ ἀγάπη καί σά μιᾶ δίψα καί σά μιᾶ λαχτάρα ἀγονάτιστη τόν κυριεύε τώρα. Κι ὕστερα ἄπλωνε τό λογισμό του μπροστά σ' ἀτέλειωτους ἀγριούς ὠκεανούς, μπροστά σέ ὀργισμένες καί ἀστείρευτες νεροσυρμές κι ἔνοιωθε ἀπολυτρωμένος τή μυριαγάπητη ζεστασιά τῆς χιλιόμορφης γῆς κι ἄδραχνε δυνατά τήν καφτερή οὐσα τῆς ζωῆς ἀπ' τά ὀλάχνιστα σπλάχνα.

καί τότε ὁ ἔρωτας περνοῦσε στοῦ τραγοῦδι τοῦ σιγαλινό ξετυλιγμό, ὁ ἔρωτας, πού ἐκεῖνος ποτέ του δέν εἶχε γνωρίσει. Δοσμένος στόν ἀγῶνα τῶν συντρόφων του δέν εἶχε συναπαντηθεῖ μέ τήν ὀμορφιά του μέσα στήν ἀγριότητα τῶν μαχῶν, δέν εἶχε ἀκούσει τό φτερούγισμά του καί τούς γλυκοστεναγμούς κάποιας ἀγαπημένης στό παράδομά της ὅταν εἶχε γευτεῖ. Κι ὅμως ἤθελε νά εἶχε ἀγάπησει καί κείνος, κι ἀγαποῦσε, καθῶς τοῦ καζότανε, μέσα στή συμφορά του, ὄχι κάποια γυναίκα ὀρισμένη, τή γυναίκα ἀγαποῦσε γενικά, μέ τά ὀμορφα μάτια, μέ τά μακριά της μαλλιά, μέ τίς πανώριες γραμμές τοῦ κορμιοῦ, μέ τούς στρογγυλούς της μαστούς, πού θά τρέφαν παιδιά.

καί πικραίνονταν, πού δέν πρόλαβε μπροστά σ' ὀλόγλυκιά κόρη νά φανερωθεῖ, μέσα σέ μιᾶ ἀλησμόνητη ἀποκάλυψη, νά κυριέψει τή σιέψη της ὀλοκληρωτικά καί νά νοιώσει ἐκεῖνη κοντά του τή σιγουράδα τῆς ἡρεμίας. Ἦθελε νά γίνιε ὁ ἐπισκεφτής τῶν παρθενικῶν της ὀνείρων, ἕνας ἴσκιος, πού θ' ἀνάδευε στούς τοίχους τοῦ καλυβιοῦ της γυρεύοντας ν' ἀκουρμαστεῖ τήν ἀναπνοή της. Ἦθελε νά δονόταν μέ τήν ἀνάμνησή της, κι ὅμως τώρα ἦταν λειψός κι ἡ καρδιά του ἦταν βαριά κι ἀποζητοῦσε νά φτερανίσει ἀπ' τό θώρακά του καί νά τή σιμώσει εὐτυχισμένος.

Ἡ μεγάλη ἀγάπη κυριαρχοῦσε στό λογισμό του κι ἡ ἀξεπέραστη ὀμορφάδα της, πού σιαρφάλωνε σέ σκέψεις κομματιασμένες, σάν τόν κιόσο. Ὁ ἀνεπανάλητος ἔρωτας τόν συγκλόνιζε τώρα, ἡ πανέμορφη κι ἀτρύγητη νιότη τόν συνέπαιρνε πιά, κάποια νιότη ἡρωϊκή, πού ἤξερε ν' ἀγαπᾶ, πού ἤξερε νά βισανίζεται καί νά περιμένει. Ἦθελε νά εἶχε γνωρίσει μιᾶ τέτοια ἀγάπη καί μαζί της νά εἶχε ἀνεβεῖ στά δυσκολοθώρητα ψηλάματα τῆς εὐτυχίας καί μαζί της νά εἶχε κατεβεῖ στ' ἀβυσσαλέα βάθη τοῦ πόνου. Τό ἤθελε αὐτό δυνατά, καθῶς ἄπλωνε τ' ἀπόσπερο τό γλυκύτατο ξαναγυρισμό τῶν ὀνείρων καί καθῶς τό φεγγάρι πάλευε μέ τά σύνεφα ὀλομόναχο, γεμάτο μέ ὀλόχλωμη ἀμφιβολία καί μέ κούραση σιγαλινή.

Κι ὁ ἔρωτας περνοῦσε στοῦ τραγοῦδι τοῦ τόν ξετυλιγμό ἀσταμάτητος, περνοῦσε γεμάτος ὀμορφιά καί γεμάτος εὐτυχία, καί δίπλα του ὁ θάνατος φτεροκοποῦ-

σε. Ήταν ὁ θάνατος τῶν πλασμάτων τῆς γῆς, ἕνας ἀπαραιμάλεστος ἀντίπαλος, πού συνταιριαζόταν μέ τό χαμό τοῦ Ἄδωνι καί τοῦ Ζαγρέα, μέ τό φευγιό τῶν ταξιδιάρικων πουλιῶν, μέ τίς ὀλοσιότεινες κι ἀργοσάλευτες νύχτες.

καί πάνου ἀπό κείνο τό τραγοῦδι τό χαρούμενο καί πάνου ἀπό κείνο τό τραγοῦδι τό πονεμένο, πού γέμιζε τό πέρασμά του μέ θλίψη βαριά, κάποιο μοιρολόγι ξεσηκωνόταν γιά τό χαμό τῶν ἀλύτρωτων δημιουργῶν, κάποιο ἀντρίνιο μοιρολόγι, πού γιγάντωσε ἄλλοτες ἡ ὀργή τῶν καιρῶν. Ήταν τό μοιρολόγι γιά τό θάνατο τῶν καταφρονεμένων πόλεμοιῶν, πού τοὺς ἀφάνισε σέ μάχες τιτι νικῆς τό μίσος τῶν ἀρνητῶν.

κι ἡ γαλέρα ταξίδευε ἀξικουράστη πρὸς τό θάνατό του, πρὸς τό θρῆαμβο τῶν ἐχθρῶν του καί πρὸς τό τέλειωμα τῶν ἐλπίδων του. Γιατί κάποιες ἐλπίδες ζοῦσαν μέσ στά κατὰβάθιά του, κάποιες ἐλπίδες ἄπιαστες, χωρὶς μορφή, χωρὶς χιλιόχρωμα φτερά, κάποιες ἐλπίδες π' ἀργοσάλευαν μέσ στά χαλάσματα τῶν γιρεμισμένων ἀπαντοχῶν του.

κι ἄφησε πίσω της ἡ γαλέρα τῆ δῆλο μέ τό ξακουστό ἱερό τοῦ Ἀπόλλωνα καί κιαβατζάροντας τό Μάλέα ξανοίχτηκε στό Ἴδιονιο κι ὕστερα πέρασε τό στενό τῆς Μεσοήνης. κι ἔφτασε κάποτε στή Ρώμη τσανιομένος ὁ Ἀριστόνιος καί τόν ρίξανε σέ βαριά φυλακή κι ἀγοζοῦσε κεί, περιμένοντας τόν ἱερπέννα στό γύρισμό του.

καί γνωρίστηκε μέ κείνο τό κατὰστενο κελλί καί μέ κείνους τοὺς πέτρινους τοίχους καί μέ κείνο τό σιοερόφραχτο παραθύρι. καί στοχαζόταν σ' ἀτέλειωτες μέρες καί σ' ἀτέλειωτες νύχτες, στοχαζόταν, πῶς ἡ ἀληθινή σοφία ἦταν ἡ τέχνη νά ζεῖς κι ἡ τέχνη νά πεθάνεις μ' ἀταραξία ὅταν θά ἔρξει ἡ στιγμή, πῶς αὐτή σ' ἀληθινά ἦταν ἡ μεγάλη σοφία τῆς γῆς. κι ὅμως ἔβλεπε πῶς σέ τοῦτο τόν κόσμο οἱ ἄνθρωποι στενοῦνταν δυστυχιόμενοι καί πῶς ἡ τέτοια πραγματικότητα σ' ἀξεπέραστη βεβαιότητα σηκωνόταν, πού κανέννας σοφός καί κανέννας ἱερέας δέ θά μπορούσε νά τήν ἀρνηθεῖ.

Ἡ μιὰ μέρα φέρνει τήν ἄλλη-στοχαζόταν-κι ὁ ἄνθρωπος ἀπό παλιά κοιτάζει τόν κατακόκκινιο ἥλιο, πού στή δύση του σβήνει, κι ἀναστεράζει. Τί εἶναι τοῦτο, πού κάνει τά μάτια του νά γεμίζουν μέ δάκρυα πόνου, τήν καρδιά του νά φουσιῶνει ἀπό λύπη, τό στομάχι του νά εἶναι βαρύ; στηρίζεται στό χῶμα καί θέλει ν' ἀνασηκωθεῖ λευτερωμένος κι οἱ φλέβες χοντραίνουν κοντά στοὺς ἄρμούς τῶν χεριῶν του.

Ὁ ἄνθρωπος φοβᾶται, γι' αὐτό εἶναι δυστυχιόμενος. Τοῦ φόβου του οἱ ρίζες χάνονται μέσα στοὺς αἰῶνες καί ρουφᾶνε λαίμαργα τίς ἀμφίβολες πεποιθήσεις τῶν περασμένων καί τίς ἀκλόνητες παραδόσεις. Ὁ Ἀριστόνιος τό βλέπει καθαρά αὐτό καί πασιρίζει νά γιρεμίσει τά στηρίγματα τοῦ δικοῦ του φόβου.

Ὁ τάφος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός ἐκείνου πού θέλει νά ὄνειρευτεῖ στή ζωή καί νά χαμογελάσει. Ἐδῶ ἔχουν ἔνταμωθεῖ καί φοβερίζουν τοὺς δυστυχιόμενους φίλους τοῦ προμηθεῖα οἱ θεοί καί ὁ θάνατος. Τό φριχτότατο φανέρωμα τοῦ θανάτου τραμάζει σ' ἀλήθεια τοὺς ἀνθρώπους, κι ὅταν ἀκόμη ἔχουν τήν ἀντρεῖ σῦνη τοῦ σουμερινοῦ Ἰίλγαμές. Πῶς θά μπορέσει νά ξεπεράσει ὁ Ἀριστόνιος τά σύνορα αὐτοῦ τοῦ τρόμου;

στοχαζεται, πῶς ἡ ψυχὴ ταλαιπωρεῖται ὅταν τό σῶμα βασανίζεται, ὅπως καί τό σῶμα ὑποφέρει ὅταν ἡ ψυχὴ ἀγνισεύεται. Τό μεθύσι τήν ταραίζει φορερά, ἡ ἐπιληψία τήν κάνει νά φουρτουνιαίνει. ζτενοχωριέται ὁ ἄνθρωπος, καί νοιώθει τό στομάχι του βαρύ, ἀγωνιᾷ καί τόν μουσκεύει ὁ ἰδρώτας. Φοβᾶται, καί τό αἷμα χάνεται ἀπό τό πρόσωπό του, λαχταρᾷ κι ἡ καρδιά του σιριτᾷ. Ἡ ψυχὴ δένεται σφιχτά μέ τό σῶμα κι ἀρρωσταίνει, ὅπως κι αὐτό. Ἡ μελαγχολία κι ἡ τρέλα εἶναι ἀρρώστειες τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀρρώστεια ὅμως στέκει τό φαίνόμενο, πού φέρνει τό σῶμα στόν τάφο. Ἐτσι κι ἡ ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς θά τήν ὀδηγήσει ὀπωσδήποτε στό χαμό.

ἄλλὰ ὁ θάνατος, πού τόν προσμένει τώρα, πού θά παγώσει καί θά σαπίσει τό ζωντανό του κορμί, ὅν κουβαλᾷ τόν τρόπο μαζί του, οὔτε τὰ βάσανα πίσω του σέρνει. Ἡ ἀφοῦ τίποτα ἐκεῖνος δέ στένει, τί τότε νοιάζει ὁ θάνατος τώρα, ποιά θά μπορούσε ἐκεῖνος πλῆρα νά τόν κερᾷ, ἀφοῦ ὁ ἴδιος σέ βάθη χαοτικά θά ἔχει χαθεῖ; κανένας ἰλιούτωνας ὅν θά τόν δεῖ, καμιά ἱερσεφόνη μέ τό θλιμμένο της βλέμμα τόν πόνο του δέ θά θεριέψει. Ἐκεῖνος δέ θά ὑποφέρει πιά-μά πίσω του τί μέλλει νά συμβεῖ, ὁ ἀγώνας του, ὁ ἀγώνας τῶν συντρόφων του, ὁ ἀγώνας τῶν ἀλύτρωτων ἀνθρώπων τί θ' ἀπογίνει;

Ἐκεῖνος θά πεθάνει, μά ἡ ζωὴ τό ὄρομο της θά τραβάει ἀκούραστη, πάντα θά ροδίζουσιν οἱ ἀνατολές μέ τό φτάσιμο τῶν ἡμερῶν καί πάντα θά ματώνουν στοῦ ἡλίου τό γέροισμο τὰ δυτικά ἀπλώματα τῶν οὐρανῶν. Ἡ οἱ θάλασσες θά σιγοτραγουδοῦν ὅτις ἀρογιαλιές τὰ καλοκαίρια, καί στούς χειμῶνες θά ὀργίζονται περισσά καί θά σηκώνονται πάντα μαρτύρων σταυροί-πάντα στ' ἀλήθεια θά σηκώνονται αὐτοί οἱ σταυροί μέσα στήν πλῆρα τοῦ κόσμου;

Ὁ πόντος εἶναι ἀπέραντος, μά ἔχει στανατημό, τό μίσος εἶναι ἀπέραντο, μά ἔχει χορτασμό, μόνο τό χάος ὅν ἔχει ἄκρη. Τό χάος ὅμως χωνεύει στής ἀνυπαξίας τίς ἀγναλιές, στοῦ θανάτου τούς ἀτέλειωτους δρόμους. Καί ἡ ζωὴ ὅε συνταιριάζει μέ τοῦ θανάτου τήν ἀλήθεια, ἡ ζωὴ ὅε συνταιριάζει μ' αὐτή. Καί τό μαρτύριο ἀναπηδᾷ μέσα ἀπό τή ζωὴ μοναχά, ἡ ὅσα μέσα ἀπό τή ζωὴ ἀναπηδοῦν ἔχουνε τελειωμό, καί τό μαρτύριο θά ἔχει τόν τελειωμό του σέ κάποια ἐποχή καί τότε ἡ λύτρωση σ' ὄλο τόν κόσμο θ' ἀπλωθεῖ. Ἡ ἴδια ἡ ζωὴ θά γίνει τό σοξολόγημα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι ζωὴ καί λεύτερος ἀνθρώπος ἀσύνηφτα θά δεθοῦν καί ἡ ζωὴ θά ὑπάρχει ὅσο ὁ θάνατος θά ὑπάρχει, ὁ ἐχθρός της, γιατί χωρίς ἐτούτη ὁ θάνατος ὅν ἔχει κανένα νόημα πιά. Ἡ ζωὴ αἰώνια εἶναι καί ὁ λυτρωμένος ἀνθρώπος αἰώνιος καί αὐτός, σέ πείσμα τῶν ζηλόφρονων μάντηων, καί ὁ Ἀριστόνικος ἔνας ἀπό τούς μύριους ἀγωνιστές γιά τοῦτο τ' ὀλοπήρωμα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι στέριωνε τό θάρρος του ὁ φυλακισμένος μέσα στούς ἀτέλειωτους στοχασμούς του γιά τό ὄνειρό του ἀφανισμό, ἔτσι περίμενε τόν τελειωμό του, ὅταν κάποια νυχτιά ἡ πόρτα τοῦ κελιοῦ του ἀνοιξε ξαφνικά καί τρεῖς μαστιγοφόροι, τοῦ ἄση φριχτότατα ξεγεννήματα, χυθῆνανε στόν τάφο του ξεφρενισμένα....

Βασίλης Λάζαρης

□□□□□□

EDGAR LEE MASTERS (1868-1950)

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗΝ SPOON RIVER ANTHOLOGY

(Ὁ ἄγγλος ποιητής Ἐντ Γκάρ Λη Μάστερς εἶναι γνωστός στό παγκόσμιο κοινό ἀπ' τήν περίφημη Ἀνθολογία του τοῦ Σπουν Ρίβερ, μιά "σειρά ἀπό ποιητικούς μονολόγους 244 πρώην κατοίκους, πραγματικούς καί φανταστικούς τοῦ Σπουν Ρίβερ". Ἀπ' αὐτή τήν Ἀνθολογία παρουσιάζουμε δύο ποιήματα).

ALEXANDER THROCKMORTON

Στά νιάτα μου εἶχα φτερά
πού ἦσαν ἀριούντως θαλερά καί εὐρωστα,
πάντως δέν εἶχα ἰδέα ἀπό βουνά.

Ὅταν μεγάλωσα ἀριετιά
καί πῆρα κάποια γνώση ἀπό βουνά,
τά χιλιοφορεμένα μου φτερά
δέν ἔφταναν στά μέρη τά ψηλά.
Τό τέλειο εἶναι γνώση καί νεότητα
/μαζί.

Μετάφρ. Θόδ. Μιλιάλη

THE REVEREND BID

Δέν εἶχα φυσικά ἀντίρρηση
νά βγάλουν τά ἐπιπλά μου στό σφυρί
μέσ στοῦ χωριοῦ τήν πιό τρανή πλατεῖα.
Ἐξάλλου ἡ περίπτωση αὐτή
θά ἴδινε στό λαό τήν εὐκαιρία
νά ἔχει κάτι δικό μου νά θυμᾶται
καί ὅμως ἐκεῖνο τό σεντούκι
πού κέρδισε ὁ Μπούρχαντ ὁ μπακάλης,
ἦξερες τί ἔχει ἐκεῖνο τό σεντούκι
ἦξερες γιά τὰ γραφίματα μίος ὀλοκλη-
πού τὰ ἄψε ἔτσι χωρίς κόπο
σάν πράγματα τελείως εὐτελῆ καί ἀσήμαντα

Δευτ. Κανέλλης

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

Ένα ένα τής τά 'βγαλα τά σύννε-
 / φα τής άνοιξης
 κι είδα τήν κοιλιιά τής άγάπης μου
 - 'Αγάπη μου, πλάσμα από άλάβαστρο
 μέσ στον κήπο του βράχμα-
 ένα ένα τής τά 'βγαλα τά σύννεφα
 / τής άνοιξης
 κι είδα τους γλουτούς τής άγάπης
 / μου
 - 'Αγάπη μου, πλάσμα από μάρμαρο
 στη χώρα που άνθίζουν άλάβαστρα
 / θυμωμένα.
 Βάρσιες οι πάγιοι με ιδκιινες ζώνες
 σαν τους έπαιρνε ή βροχή
 και τους έτρεχε ή άνοιξη
 και τά σταχτιά χηνάρια
 σπαράζουν άνεξήγητα.
 'Αγέρας-περιοτέρια
 κι αγέρας-πουλιά
 κι όλα γύρω ήταν θηλυιά
 και μόνο έγω άντρας.
 Ένα ένα τής τά 'βγαλα τά σύννεφα
 / τής άνοιξης
 κι άνθος έπλεε ή άγάπη μου
 στη λιμνη
 σαν βουτηξα 'Ερωδιος
 και βγήμα νέφος!

ΟΙΚΟΔΟΜΗ

Αρυσό βλέφαρο τής μέρας.
 Η πόλη στον πάτο από τόσους ούρα-
 / νους
 κι ή μέρα ξεκινάει τά σπύτια της.
 Στις έφτάμιση τό συνεργείο κι ό
 / μαύλος-
 σπονδή στη μέρα και στην ειρήνη
 ψηλά τά φυτάρια σαν έξαπτέρυγα.
 Σκαλι τό σκαλοπάτι ή λάσπη κερδίζει
 / τό ύφος της,
 θα φέρουν τις πόρτες
 τις λειάνες του λουτρού.
 Έδω που άθλείται ή ψυχή μας θα
 / γίνει ιδιοκτησία.
 Ένα μέρος πάνω από μās
 ό Μιχαήλ 'Αγγελος με τον Σικέρος
 / δουλεύουν τον ούρανό,
 ένα μέρος πάνω από μās.

Κι όλο αυτό τό σκυλολόδι
 μπανοβγαίνει μέσ στην ψυχή μας ν'
 / αγοράσει άκίνητα.
 'Ιδιοκτήτες-μεσίτες-άγοραστές
 άτιμάζουν τό μόχθο μας από άνθος,
 γύρω γύρω όλοι, στη μέση τό φραγ-
 / κόφτυαρο
 φραγκόφτυαρο
 απ' τις πέντε τήν αύγή.
 Έωσ' αυτή τήν άρρένα θα πνίγον-
 / ται οι άστοί
 μέσα σε κατασιευάσματα διανοητικά
 / και λογις άδιέξοδα.
 -Ν' άφήσουμε στα κρύσταλλα ρίγος
 / ματιών,
 τά φαρδιά πατήματα τής όργής στα
 / τσιμέντα.
 Κάποιος ένοιωσε τό μήνυμα σαν ένα
 / πρωινό τηλεφώνημα
 κι ύστερα κατέβασε τό μυστί
 χαμογελώντας στο πράσινο Κόμμα.

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ

Αύτος που πάει
 με τρύπιο παπούτσι μέσ στη βροχή
 και δε βλαστημάει,
 ξέρει πως έφαγε μισό
 ξεροκόμματο
 μιά φύχτα έλιές
 και τήν όργή του όλοκληρη.
 Αύτος μόνο με τον έρωτα
 άνοίγει και κλείνει
 όλοκληρη τή ζωή του,
 μίανω στο πεζοδρόμιο
 που πάν οι μεγάλοι άνθρωποι
 άνοίξου κι άγάπησε.
 Νά 'ναι αύριο μιά νέα ήθικη-
 νά 'ναι ή ζωή ένας άντρας
 που περιμένει-
 νά 'ναι τό έγω ένας ναός
 που λειτουργούνε οι άνθρωποι.
 Νά 'ναι τό ματωμένο κουρέλι
 του έρωτα
 μιά σημαία για όλους.

Τ Ο Ε Π Ο Σ Τ Ο Υ Γ Ι Λ Γ Α Μ Ε Σ

(Τό έπος τοῦ Γιλγαμές ὑπῆρχε κιόλας τήν τρίτη χιλιετηρίδα π.Χ., εἶναι δηλαδή τό πιό παλιό ἀνθρώπινο ἔπος. Εἶχε καταγραφῆ ἄγχο μετά τό 2.000 π.Χ., πέρασε στή φιλολογία τῶν Ἀσσυρίων καί τῶν Βαβυλωνίων καί διασώθηκε στούς ἀνατολικούς λαούς μέ διάφορες μορφές κι ἀποσπάσματα. Φαίνεται πώς ἦταν ἓνα ἀπ'τά ἔπη τοῦ "Κύκλου τοῦ Γιλγαμές", ὅπως δείχνουν τά ἀποσπάσματα καί δυό ἄλλοι κῆλοι ἀνάλογων ἑπῶν πού εἶναι γνωστοί. Ἡ σπουδαιότητά του λοιπόν εἶναι μεγάλη, ἀφοῦ μάλιστα τό κατατάσσουν ἀξιολογικά ἀμέσως μετά τήν Ἰλιάδα.

Εἶναι ἡ μυθική-ἐπική ἀφήγησις τῶν περιπλανήσεων καί τῶν ἔργων τοῦ Γιλγαμές, βασιλιά τῆς Οὐρούκι τῆς Μεσοποταμίας, πού "πολλῶν ἀνθρώπων ἶδεν ἄστεα καί νδον ἔγνω", κυρίως ὅμως εἶναι ἡ τραγωδία τοῦ ἀνθρώπου πού παλεύει μέ τή μοῖρα του, ζητώντας τήν ἀθανασία. Πολλά, πάρα πολλά μᾶς θυμίζει τό ἔπος ἀπό μύθους κι ἀφηγήσεις. Ἡ λιτότητά του εἶναι καταπληκτική, μιᾶ πυκνή ἐκφραστική λιτότητα, πού σέ πολλά ξεπερνάει ἀπ' τήν ἀποψη τοῦ πάθους τῆ λιτότητα τῆς Ὀμηρικῆς Ὀδύσσειας. Γι' αὐτό μᾶς θυμίζει ἐπικούς στίχους καί θά μπορούσαμε νά μεταφράσουμε ὀδοιπλήρα κομμάτια σέ ἐπική γλώσσα. Ἡ γλώσσα κι ὁ μῦθος εἶναι τόσο στενά δεμένα στήν ὑπέροχη αὐτή ποίηση, πού μοιάζει νά μιλάει γιά ὅλα, νά τά λέει ὅλα, οἱ στίχοι μποροῦν ἀπλῶς νά πλατύνουν καί νά ἔχουμε ὀδοιπλήρα τυπικά κομμάτια ἐπικῆς ποίησης. Βασικά, τό ἔπος τοῦ Γιλγαμές εἶναι ἡρωϊκό ἐπικό ποίημα, ἔχει ὅμως ἔντονο τραγικό χαρακτήρα καί κρατάει, ἀδόμη, ἔντονες τρεσ μυθικές ἐπιβιώσεις.

Παρακάτω δίνουμε μερικά ἀποσπάσματα, ἀπ' αὐτά πού δέν ἔχουν μεγάλη ἀνάγκη γλωσσιῆς-μυθολογικῆς ἐρμηνείας).

οοοοοοοοοο

I

"ὦ Γιλγαμές, ἀφέντη τοῦ κρούλαμπ, μεγάλη εἶναι ἡ δόξα σου. Αὐτός ἦταν ὁ ἀντρας πού τά ἔξαιρε ὅλα, αὐτός ἦταν ὁ βασιλιάς πού γνώρισε τοὺς τόπους ὅλου τοῦ κόσμου. Ἦταν σοφός, εἶδε μυστήρια κι ἔμαθε πράγματα κρυμμένα, μᾶς ἔφερε ἓνα μῦθο γιά τίς μέρες πρὶν ἀπ' τόν κατακλισμό. Ἰπῆγε μακρὸ ταξίδι, βασανίστηκε, ἐξαντλήθηκε ἀπ' τό μόχθο καί γυρνώντας ἐσκάλισε στήν πέτρα ὀδοιπλήρη τήν ἱστορία. Σάν οἱ θεοί ἐπλάσανε τό Γιλγαμές, τοῦ δώσαν τέλειο σῶμα. Ὁ Σαμάς, ὁ λαμπρός ἥλιος, τοῦ ἔδωσε ὁμορφιά, ὁ Ἀντάντ, ὁ θεός τῆς θύελλας, τοῦ ἔδωσε θάρρος, οἱ τρανοί θεοί κᾶνανε τέλεια τήν ὁμορφιά του, πού νά ξεπερνάει κᾶθε ἄλλη. Δυό μέρη τόν κᾶνε θεός κι ἓνα μέρος ἀνθρώπο. (...)

(Ὁ Γιλγαμές ὅμως εἶχε γίνει ἄδικος βασιλιάς, λέει τό ἔπος. ἀρχίζοντας τήν ἀφήγησι. Οἱ κάτοικοι τῆς Οὐρούκι παραμάλεσαν τοὺς θεοὺς, κι αὐτοί πλάσανε τόν Ἐνκιντού νά παλαίψει μαζί του. Ὁ Γιλγαμές ὅμως, μέ συμβουλή τῆς μητέρας του, ἔστειλε στόν Ἐνκιντού μιᾶ γυναίκα πού μέ τόν ἔρωτά της τοῦ πῆρε τῆ ἰδύναμη ἔτσι, ὅταν ὁ Γιλγαμές ἀπαντήθηκε μέ τόν Ἐνκιντού στήν Οὐράυκι, τόν νίκησέ. Οἱ δυό ἦρωες ἔγιναν φίλοι.

Οἱ δυό φίλοι ξεκινᾶνε γιά τό "δάσος" ὅπου βρῖσκεται τό τέρας λουμπάμπα. κατορθώνουν νά τό νικήσουν-ὅμως ἡ μοῖρα τους ἔχει πιᾶ σφραγιστεῖ: ὁ ἓνας ἀπ' τοὺς δυό θά πληρώσει. Κι αὐτός θά εἶναι ὁ Ἐνκιντού.

Ἡ Ἰστάρ, ἡ θεά τῆς ἀγάπης, θέλει νά τραβήξει στά δόχτυα της τό Γιλγαμές).

Ὁ Γιλγαμές ξέπλυνε τὰ μακρῖά του μαλλιά καὶ καθάρισε τὰ ὄπλα του. Ἐβριξε τὰ μαλλιά του πρὸς τοὺς ὄμους. Πέταξε τὰ λειασμένα του ροῦχα καὶ φόρεσε νέα. Φόρεσε τὰ βασιλικά του φορέματα καὶ τὰ ἴφτιασε καλὰ. Ὅταν ὁ Γιλγαμές φόρεσε τὸ στέμμα, ἡ δοξασμένη Ἰστάρ σήκωσε τὰ μάτια κοιτάζοντας τὴν ὀμορφιά τοῦ Γιλγαμές. Εἶπε: "Ἔλα σέ μένα, Γιλγαμές, καὶ γίνε ὁ νυμφίος μου. Χορήγησέ μου σπόρο ἀπ' τὸ κορμί σου, κἄνε νύμφη σου καὶ θά γίνεις ὁ σύζυγός μου. Ὡς σοῦ ἀρματώσω ἄρμα ἀπὸ λάπις λάζουλι καὶ ἀπὸ χρυσάφι, μέ τροχοὺς ἀπὸ χρυσάφι καὶ κέρατα ἀπὸ χαλῖο. καὶ θά ἔχεις δυνατοὺς δαίμονες τῆς θύελλας γιὰ ζεγμένα μουλάρια. Σάν θά μπαίνεις στὸ σπίτι μας μέσ στὴν εὐωδιά τοῦ ξύλου ἀπὸ κέδρο, κατώφλι καὶ θρόνος θά σοῦ φιλοῦν τὰ πόδια. Βασιλιάδες, κυβερνήτες καὶ πρίγκηπες θά σιύβουν μπροστά σου. Θά σοῦ πληρώνουν φόρο ἀπ' τὸ βουνό καὶ ἀπ' τὸν κάμπο. Οἱ ἀρνάδες σου θά δίνουν δίδυμα καὶ οἱ γίδες τρίδυμα. Τὰ γαῖ-δούρια σου θά ξεπερνῶν τὰ μυλάρια. Τὰ βύδια σου δέ θά ἔχουν τ' ὅμοιο τους καὶ τ' ἄλογα γιὰ τ' ἄρμα σου θ' ἀκουστοῦν στὰ πέρατα τοῦ κόσμου γιὰ τὴ γρηγοράδα τους"

(Ὁ Γιλγαμές ὅμως ἀρνεῖται μέ σύνεση καὶ θυμίζει στὴ θεά τοὺς πολλοὺς κακοτυχούς ἐραστές της. Ἡ Ἰστάρ ὀργίζεται, παρακαλεῖ τὸν πατέρα της Ἄνου καὶ τὴ μητέρα της. Ἄντ' οὐν καὶ αὐτοὶ τῆς κἄνουν τὴν ἐπιθυμία: φτιάχνουν τὸν τρομερὸ Ταῦρο τ' οὐρανοῦ. Ὁ Γιλγαμές ὅμως μέ τὴ βοήθεια τοῦ Ἐννιντοῦ τὸν σκοτώνει. Ἡ θεά καταριέται καὶ ὁ Ἐννιντοῦ τῆς μιλάει ὑβριστικά. Ὁ Ἐννιντοῦ λοιπὸν θά πεθάνει.

"Ἔτσι ὁ Ἐννιντοῦ ἔπασε ἄρρωστος καὶ κειτόταν μπροστά στοῦ Γιλγαμές. Τὰ δάκρυα του κίλοῦσαν σάν ποτάμια. Ὁ Γιλγαμές τοῦ ἔπε: "Ἄδερφέ μου, ἀκριβέ μου ἄδερφέ, γιατί μ' ἀφήνουν καὶ σέ παίρνουν;" Εἶπε πάλι: "Θά πρέπει νά κάθομαι ἀπ' ἔξω στὴν πόρτα τοῦ πνεύματος κοντὰ στὸ φάντασμα τοῦ νεκροῦ, γιὰ νά μὴ ξαναδῶ ποτέ πιά τὸν ἀκριβό μου ἄδερφό;"

(Ὁ Ἐννιντοῦ καταριέται τὴν τύχη του τὴν κακὴ, ἀλλὰ ὁ Σαμάς τὸν κἄνει νά ἡσυχάσει. Καὶ διηγεῖται στοῦ Γιλγαμές τὸ μοιραῖο του ὄνειρο).

"Τὴ νύχτα ὄνειρεύτηκα πάλι, φίλε μου. Ὁ οὐρανὸς στέναζε καὶ ἡ γῆ ἀπαντοῦσε. Στενδόμενα ὀρθὸς μπροστά σ' ἓνα τρομερὸ ὄν. Τὸ πρόσωπό του ἦταν σκοτεινὸ σάν τὸ μαῦρο πουλί τῆς θύελλας. Ἐπέσε πάνω μου μέ τὰ γαμφὰ νύχια τοῦ ἀητοῦ καὶ μέ κράτησε γερά στὰ νύχια του μέχρι πού πνίγηκα. καὶ ἔπειτα μέ μεταμόρφωσε καὶ τὰ χέρια μου γίνανε πτεροῦγες σκεπασμένες μέ πούπουλα. Γύρισε καὶ μέ κοιτάζε μέ μάτια ἀτενῆ καὶ μέ πῆρε μακρῖά, στὸ παλίτι τῆς Ἰριάλλα, τῆς Βασίλισσας τοῦ Σιδόνους, στὸ σπίτι ἀπ' ὅπου κανεῖς πού μπαίνει δέ γυριάζει ποτέ, κἄτω στὸ δρόμο πού δέν ἔχει γυρισμό. Ἐκεῖ ἔναι τὸ σπίτι πού ὁ λαὸς του κἄθεται στὸ σκοτάδι. Σιδὼν ἔιν ἡ τροφή τους καὶ πηλὸς τὸ κρέας τους. Εἶναι ντυμένοι σάν πουλιά μέ πτεροῦγες νά σκεπάζονται, δέ βλέπουν φῶς, κἄθονται στὸ σκοτάδι. Μπῆκε στὸ σπίτι τῆς σιδὼνης καὶ εἶδα τοὺς βασιλιάδες τῆς γῆς, μέ τὰ στέμματά τους πεσμένα γιὰ πάντα. κυβερνήτες καὶ πρίγκηπες, ὅλοι ὅσοι κάποτε φοροῦσαν βασιλικά στέμματα καὶ κυβέρνησαν τὸν κόσμον τὸν παλιό καιρὸ, αὐτοὶ πού ἔχαν σταθεῖ ἴσοι μέ τοὺς θεοὺς σάν τὸν Ἄνου καὶ τὸν Ἐνλίλ, στένονταν τώρα σάν ὑπηρέτες καὶ κουβαλοῦσαν ψημένα κρέατα στὸ σπίτι τῆς σιδὼνης (...). Τότε ξύπνησα σάν τὸν ἄνθρωπο πού ἔχει ἀδειάσει ἀπ' τὸ αἷμα καὶ πλανιέται μονάχος σ' ἐρημιὰ μέ βοῦρλα σάν τὸν ἄνθρωπο πού τὸν ἄδραξε ὁ κλητήρας τοῦ δικαστηρίου καὶ ἡ καρδιά του βροντᾷ ἀπ' τὸν τρόμο." Ὡ ἄδερφέ μου, κάποιος τρανὸς πρίγκηπας, κάποιος ἄλλος, ἄς ἔρθει σάν πεθάνω, ἢ ἄς ἔρθει κα-

νείς θεός νά σταθεῖ στήν πύλη σου, ἄς σβήσει τ' ὄνομά μου κι ἄς γράφει τό δικό του".

(Ὁ Ἐννιντοῦ πεθαίνει κι ὁ ἱλιγαμές τόν θρηνεῖ).

4

" Ἀνοῦστε με, τρανοί τῆς Ὑρούυ, κλαῖω τόν Ἐννιντοῦ, τό φίλο μου, πιερά στενάζοντας σά γυναῖκα πού πενθεῖ καίω τόν ἀδερφό μου.
"ὦ Ἐννιντοῦ, ὁ ἄγριος ὄνος κι ἡ γιαζέλλα πού σοῦ ἦταν πατέρας καί μητέρα, ὅλα τά τετράποδα πλάσματα πού τρέφονταν μαζί σου, σέ κλαῖνε, ὅλα τ' ἀγρίμια στόν κάμπιο καί στά βοσκοτόπια τά μονοπάτια πού ἀγαποῦσες μέσ στό δάσος τῶν κέδρων νύχτα μέρα μου, μουρίζουν.
Νά σέ κλάφουν οἱ τρανοί τῆς καλοτειχιμένης Ὑρούυ, τό δάχτυλο τῆς εὐλογίας νά δείχνει πένθος.
"ὦ Ἐννιντοῦ, ἀδερφέ μου, ἦσωνα πελέκι στό πλευρό μου, τοῦ χεριοῦ μου ἡ δύναμη, στή ζώνη τό σπαθί μου, ἀσπίδα μπροστά μου, λαμπρό φόρεμα, τό πιό ὁμορφο στολίδι μου.
"ἄκου, μιά ἡχώ περνάει ὀλοκληρη τή χώρα, σά μητέρα πού πενθεῖ. κλαῖνε ὅλα τά μονοπάτια πού περπατήσαμε μαζί, ὅλα τά ζῶα πού κυνηγούσαμε, ὁ πάνθηρας κι ἡ τίγρη, τό λιοντάρι κι ἡ πάρδαλη, τό ἔλαφι καί τ' ἀγριόγιδρο, ὁ ταῦρος κι ἡ ἔλαφίνα.
Τό βουνό πού ἀνεβήκαμε, ὅπου σιοτώσαμε τό φύλακι σέ κλαῖει, ὁ ὕλα τοῦ ἑλάμ κι ὁ ἀγαπημένος εὐφράτης ἀπ' ὅπου μιά φορά πήραμε νερό γιά τ' ἄσκιᾶ, οἱ πολεμιστές τῆς καλοτειχιμένης Ὑρούυ, ὅπου σιοτώθηκε ὁ Ταῦρος τ' Ὑράνοῦ, σέ κλαῖνε.
"Ὀλοι στό Ἐννιντοῦ σέ κλαῖνε, Ἐννιντοῦ. Οἱ γεωργοί κι οἱ θεριστες, πού μιά φορά σοῦ φέρναν σπόρο, τώρα σέ πενθοῦν. Οἱ ὑπηρέτες πού μυρώνανε τό κορμί σου τώρα σέ θρηνοῦν. Ἡ ἑταῖρα πού σέ μύρωσε μέ λάδι εὐωδιαστό τώρα σέ θρηνεῖ. Οἱ γυναῖκες τοῦ παλατιοῦ, πού φέραν σύζυγο μέ τό δαχτυλίδι πού διαλέξες, τώρα σέ θρηνοῦν. Οἱ νέοι, οἱ ἀσερφοί σου, σά νά νάιναι γυναῖκες, μπαίνουν σέ πένθος μακρομάλληδες.

Μοίρα καιή μέ λήστεφε.

"ὦ νεαρέ μου ἀδερφέ 'ωνιιντου,χιλιάριβέ μου φίλε,
ποιός ὕπνος τώρα σέ κρατάει;
Χάθηκες μέσ στό σκοτάδι καί νά μ'ἀκούσεις οέ μπορείς".

(Ὁ Γιλγαμές,πού βρέθηκε πιά μπροστά στό θάνατο,τρομάζει κι ἄλλοπαρ-
μένος φεύγει ἀπ'τήν Οὐρούι καί πλανιέται στά σύνορα τοῦ κόσμου καί
πέρ'ἀπ'αὐτά ζητώντας μέσο γιά νά μήν πεθάνει.Σάν τόν ὕουσεά περ-
νάει ἀπό τόπους πού εἶναι γραφτό νά περάσει,ὁ ἕνας τόν στέλνει στόν
ἄλλο.ἀνεβαίνει στό "Βουνό",στόν τόπο τῶν ἀνθρωπο-σκορπιῶν,κι ὁ ἄν-
τροσκορπιός τόν ἀφήνει νά περάσει πρὸς τήν ἔξοδο τοῦ σκοτεινοῦ του
τόπου).

5

...ἀκολούθησε τό δρόμο τοῦ ἡλίου κατά τήν ἀνατολή του,μέσα στό βουνό.Ὅ-
ταν προχώρησε τρία μίλια,τό σκοτάδι ἔγινε πυκνό γύρο του,γιατί δέν ἦταν
φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά του τίποτα καί τίποτα πίσω του.Μετ'ἀπό ἕξη
μίλια τό σκοτάδι ἦταν πυκνό καί δέν ἦταν φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά
του τίποτα καί τίποτα πίσω του.Μετ'ἀπό ἕννιά μίλια τό σκοτάδι ἦταν πυκνό
καί δέν ἦταν φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά του τίποτα καί τίποτα πίσω
του.Μετ'ἀπό δώδεκα μίλια τό σκοτάδι ἦταν πυκνό καί δέν ἦταν φῶς,οέ μπορού-
σε νά δεῖ μπροστά του τίποτα καί τίποτα πίσω του.Στό τέλος στά δεκαπέντε
μίλια τό σκοτάδι ἦταν πυκνό καί δέν ἦταν φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά
του τίποτα καί τίποτα πίσω του.Στό τέλος στά δεκαοχτώ μίλια τό σκοτάδι ἦ-
ταν πυκνό καί δέν ἦταν φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά του τίποτα καί τίπο-
τα πίσω του.Ὅταν εἶχε περάσει εἰκοσιένα μίλια τό σκοτάδι ἦταν πυκνό καί
δέν ἦταν φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά του τίποτα καί τίποτα πίσω του.
Ὅταν εἶχε περάσει εἰκοσιτέσσερα μίλια,ὁ Γιλγαμές ἔβγαλε τρανή κραυγή,
γιατί τό σκοτάδι ἦταν πυκνό καί οέ μπορούσε νά δεῖ μπροστά του τίποτα καί
τίποτα πίσω του.Μετ'ἀπό εἰκοσιεφτά μίλια ἔνιωσε τό βόρειο ἀνεμῶ στο πρό-
σῶπό του,μά τό σκοτάδι ἦταν πυκνό καί δέν ἦταν φῶς,οέ μπορούσε νά δεῖ
μπροστά του τίποτα καί τίποτα πίσω του.Μετ'ἀπό τριάντα μίλια τό τέλος ἦταν
κοντά.Μετ'ἀπό τριάντα τρία μίλια φάνηκε τό φῶς τῆς αὐγῆς.Στό τέλος στά
τριάνταἕξη μίλια,πλημμύρισε ὁ ἥλιος".

(Ἡ Σιντουρι,ή κίρκη μέ τή χρυσή κούπα,τόν ρωτᾶει γιατί πλανιέται
στίς ἐρημιές "γυρεύοντας τόν ἀνεμῶ",τόν στέλνει ὅμως στόν Οὐρ-Ζα-
ναμπί,τόν περατάρη τοῦ Οὐτναπιστίμ,κι αὐτός τόν πάει στόν Οὐτνα-
πιστίμ,τόν ἀνθρωπο πού σώθηκε ἀπ'τόν κατακλιισμό κι ἀθανάτιστηκε.
Αὐτός τοῦ διηγεῖται τήν ἱστορία τοῦ κατακλιισμού,τόν θακιμάζει καί
τελιικά τοῦ λέει πῶς θά βρεῖ τό "φυτό τῆς ζωῆς".Ὁ Γιλγαμές κατε-
βαίνει στά νερά μέ πέτρες δεμένες στά πόδια, παίρνει τό φυτό,ἀλ-
λά τοῦ τό κλέβει τό φίδι-καί γίνεται αὐτό ἀθάνατο.κι ὁ Γιλγαμές
θρηνεῖ).

6

"ὦ Οὐρ Ζαναμπί,γι'αὐτό μοχθῆσαν τά χέρια μου,γι'αὐτό στράγγιξα τό αἷμα
τῆς καρδιάς μου;Γιά τόν ἑαυτά μου οέν κέρδισα τίποτα.Ὅχι ἐγῶ,τό ζωο τῆς
γῆς τό χαίρεται τώρα!(...)

κι αὐτό ἦταν τό ἔργο τοῦ Γιλγαμές,τοῦ βασιλιᾶ,πού γνώρισε τίς χῶρες τοῦ
κόσμου.Ἦταν σοφός,εἶδε μυστήρια κι ἔμαθε πράγματα κρυμμένα,μάς ἔφερε ἕνα
μύθο γιά τίς μέρες πρὶν ἀπ'τόν κατακλιισμό.Μῆγε μακρῶ ταξίδι,ἔξαντλήθηκε
ἐπ'τό μόχθο,καί γυρνώντας ἐσιάλισε στήν πέτρα ὀλόκληρη τήν ἱστορία.

(Μετάφρ.Σ.Σναρτσῆ)

-I3-

Κ Ω Σ Τ Α Σ Τ Ζ Ι Α Ν Τ Ζ Η Σ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

Ἡ οελίδα ἦταν λευκή,
κάτασπρη πές,
μιὰ κδλλα ἀναφόρᾶς
χωρίς πρόσδντα.
Κι ὁμῶς ὑπῆρχε κεῖ πάνω τό ὕστερα,
ὑπῆρχε χῶρίς ἔνταση ἕνα ὕστερα
χωρίς φωτοχυσίλες, μιὰ συνέχεια ἀε
/ποῦμε φυσική.
Δηλαδή ἡ οελίδα ἦταν φτηνή,
πραγματικά εὔτελής,
χωρίς καθόλου φαντασία,
χωρίς ἀπαίτηση τῆς προκοπῆς·
ὅσο γιά κεῖνο τό ὕστερα,
ἦταν θαρρῶ ἡ γνωστή ἱστορία
τῆς ἀναπαραγωγῆς,
ὀίχως μεγάλο ἐνόιαφέρον φυσικά.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Μείναμε μόνοι
ἔξω ἀπό τίς διαχύσεις
καί τά σόκιν ἀνέκδοτα,
χρωματισμένοι διανοούμενοι.
Τό κορίτσι πλάι εἶχε ὠραῖο στήθος,
εἶπε πῶς εἶναι συγγραφεύς,
ὠραῖο στήθος ἀλήθεια.
Ἔλα ὁμῶς πού εἶναι συγγραφεύς
-χρειάζεται τέχνη φυσικά.
Μείναμε μόνοι στή βεράντα
καί μιλήσαμε γιά τήν εἰρήνη.
καί τή οικαιοσύνη φυσικά...

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ

Ζητοῦσε ἐργασία ἀπό καιρό.
Τοῦ ἔπαν νά κλείσει τήν εὐαισθησία
/του
σ' ἕνα δωμάτιο μέ μῶβ ταπετσαρίες
(τά κίγνιελλα ἦταν προαιρετικά).
Υγῆνε περίπατο στό πάρκο
αἰφνιδιάζοντας τοῦς περαστικούς

ΦΟΒΟΣ

Ἄνοιξα τά παράθυρα,
μπορεῖ νά ἤθελα νά ὤ τόν οὐρανό,
τόν ἥλιο ἴσως
ἢ κἀτι λαμπερό,
ὁμορφο φυσικά
-Ἄνοιξα τά παράθυρα λοιπόν
ἔτσι κανονικά ὅπως ἀνοίγουν συνή-
/θως τέτοια πράγματα,
χωρίς καθιερωμένες διατυπώσεις.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΓΙΑ ΛΙΓΟΥΣ

Τό κἀντρο στόν τοῖχο,
λίγα ἀλμυρά
-ἀπαραβίτητη σκηνογραφία
γιά ἐραστές,
ἡ μουσική προπάντων.
Ἦστερα εἶναι κι οἱ ἄνθρωποι,
λεπτοί σά βελοῦδο,
γλυκανάλατοι,
κλεισμένοι στήν εὐαισθησία τους,
λεπτοί σά βελοῦδο, γλυκανάλατοι,
ἀκοῦνε Μότσαρτ φυσικά,
ὡς τήν κατάλληλη στιγμή,
πού θά ἔρθει ἡ σειρά τους
νά πάρουν μιὰ θεοσύλα στό ντεκόρ,
νά βγοῦνε τελospάντων στή σκηνή
πρίν κλείσει ἡ αὐλαία.

ΑΙΡΟΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Πῆρε μιὰ παλιά ἐφημερίδα
ν' ἀκουμπήσει τά βιβλία του·
ἡ προσοχή του ἔπεσε στή στήλη
μέ "τάς ἀγροτικές ὀδηγίας":
"καταπολεμεῖτε συνεχῶς τόν περονόσπορο
ὅπως ὅποτε προκαλεῖ ζημίας.
Ἡ βίαση τῆς οἰκονομίας, κύριοι,
ἡ βίαση τῆς οἰκονομίας
εἶναι ζήτημα προσαρμογῆς
στό βιοτικό ἐπίπεδο τῆς γεωργίας.
Καταπολεμεῖτε λοιπόν τόν περονόσπορο!"

μέ κἀτι λόγια μασημένα,
κἀτι προβλήματα φανταστικά.
Τέλος κατάντησε σέ γραφεῖο ἀλλοδαπῶν,
νά σημειώνει συνεχῶς τόπο γεννήσεως
καί ὄνομα πατρός,
οἰκτεῖροντας ἀπό μέσα του
καί τ' ὄνομα καί τόν πατέρα.

Μά ἦταν τόσο ἐρωτευμένη ἡ μέρα,
τόσο γλυκειά
καί πῶς τραγοῦδαγε ἔτσι,
πού ἀμέσως τά ἔκλεισα ξανά,
μήν τύχει καί μεθύσω·
καί βγῶ στοῦς ὁρόμους νά λιαστώ
μέ τά μαλλιά ἀπλωμένα,
μέ τό κορμί γυμνό,
πράγματα δηλαδή τελείως φρικτά
γιά τήν κοινωνική μου τάξη.

I

Ἐκείνο τὸ παιδί ἔμεινε μέ τὰ σύν-
/νεφα,
αὐτὴ ἡ βρῦση τραγούδησε τῆ ζωῆ,
ἐκείνη ἡ ἀγάπη ὠραία πού ἦταν.
Μικρὲ Ὀκτώβρη καλοκαιρινέ,
κυκλάμινα τοῦ Ἄη Δημήτρι,
μιλήστε γιὰ τὸ παιδί καὶ τῆ βρῦση.
Ἐδῶ ἔζησε ὁ πατέρας.
προσευχηθῆτε γιὰ τὸν καλὸ πατέρα.
Ἰὰ παιδιὰ κάνουν τὴν προσευχή τους,
τὰ παιδιὰ λέν τὸ πᾶτερ ἡμῶν.

II

Ἦταν ἓνα ποίημα λυπητερό,
συνθετινὸ εἶπαν οἱ κριτικοί,
ἄσμα πένθιμο στ' ἀλήθεια.
Ἰώρα θέλω νὰ φτιάξω
ἓνα τραγούδι ἀπὸ τ' ἄλλα
(προχθές ἦρθε ἡ ἀγάπη μου
ντυμένη στὰ μαβιά
ἀπὸ τὴν πέρα θάλασσα,
δῶρο τ' οὐρανοῦ).

οοοοοοοοοο

Τ ἄ κ η ς Γ ι ἄ κ ο ς

ΘΡΙΑΜΒΟΣ

"Αν κοιτάξω τὰ σύννεφα,
θὰ τὰ λιώσει ἡ ματιά μου.
Πιστεύω
σὲ μιὰ νίκη
πού νίκησε τὸν κόσμο.

ΕΚΣΤΑΣΗ

Μόνος,
κι οἱ πέτρες σιάζουν σάν
/νομικονάρες
γιὰ νὰ μιλήσουν.
Ἦ οὐρανέ,
ἂν ἔβρεχες ἓνα σου ἄστρο
μέσα στὸ μάτι μου...

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Πέθανε τὸ παιδάκι
πού κοίταζε τίς καμινάδες
/τῶν φούρνων
-ὁ καπνὸς ἔλιωνε
γρήγορα

Δυνηθισμένο βέβαια,
κι ὅμως καλὴ μικρούλα πού ἦταν
ἔτσι ντυμένη στὰ μαβιά,
ἔτσι πού λίνιζε τὰ μάτια ἡ ἀγάπη
ἀπὸ τὴν πέρα θάλασσα. /μου

III

Φίλε πού πέρασες ἔτσι ἀνατάεχτα
ἀπὸ τὴ συναυλία τῶν οελφινιῶν,
ἔαρινὸ παιδί,
μιὰ βάρκα κι ἓνα σταφύλι
νὰ ζωγραφίσω τῆ φωνή σου.
Ἡ μητέρα ἔλειπε στὴν εὐρώπη
κρουαζιέρα γιὰ ἠλικιωμένους,
κάτω ἀπὸ θαλασσινὰ παράθυρα
ξενοχτοῦσε ἓνα περιστέρι.
Τὸ κορίτσι, φίλε, τὸ κορίτσι
εἶπε πῶς θὰ ξανάρθει.

κώστας Τζιαντζῆς

κι ὁ μικρὸς μονολογοῦσε: Κάιν, Κάιν.
Σήμερα πού πῆγα στὸ μνήμα του,
τὸ λιβανάκι
ἀνέβαινε ἀλύγιστο
σάν τροπικὸς βλαστὸς.

ΣΤΡΟΦΕΣ

I

Βού! τὸ πέλημα
συσπείρωσε κάτω του
ὄλον τὸν κόσμο.

II

Σάν πατήσω, ἡ ἐπαφή
στὴ λάβρα
πού ἀναρριγᾷ τ' ἄντερα!

III

Ἐδῶ
βρέχει μέ ἥλιο.
Καταμεσίς στὸ γέλιο μου
πῆρα τὴν ἀπόφαση, χριστέ μου.

Β α σ . Λ α δ ᾶ ς

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

"Ένα μέτρο βουνό ἔγινε τό σπίτι του
ἢ ἄδινη κατάρρα τό κυνήγησε
στούς τέσσερις ὀρίζοντες.

Στό ὁρόμο του παιδιᾶ παίζανε πόλεμο
τούς ἔλεγε τ' ὄνομά του
καί κείνα γέλαγαν

"δέν υπάρχουν φαντάσματα
στήν ἐποχή μας"
τοῦ 'λεγαν.

ΕΝΑΣ ΔΙΑΤΤΟΝΤΑΣ

"Ἐοπρωχνε τόν οὐρανό νά φύγει
φύτρωνε στό γαλαξία ἀγνάθια
ζωγράφιζε ρυτίδες στ' ἀστέρια.

κάποτε ξέπεσε στούς ὁρόμους μας
μπήκε κατά λάθος στόν πλαϊνό κῆπο
μπήγαν γαρύφαλλα στά πόδια του
καί πόναγε.

μέθανε κι ἔγινε
μιᾶ μαύρη κηλίδα στό φεγγάρι.

ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ

Ντύθηκε τό φλοιό τῆς γῆς
νά μήν τόν κρυώνει ὁ πολιτισμός μας
καί βγήκε ἔξω νά χαζέψει.

Τόν εἶδαν τρία ρομπότ
βγάλαν τά πιστόλια τους
καί τόν πυροβόλησαν.

'Ἐκεῖ ποῦ 'ναι θαμμένος τό χορτάρι
/ εἶναι ψηλό
περνοῦν τά πουλιά
καί κρύβονται στό σῶμα του.

ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ

"ἔλεγε ὁ ποιητής
"ζέ μιᾶ στάλα αἷμα μεγάλωσα
δέν ἀνακοινώνω ἐλπίδες
θανάτους προλογίζω".

"ὡσπου ἦρθε ἓνα πουλί

τοῦ 'δωσε μιᾶ μέ τή φτερούγα του
καί τόν ἔκανε σκόνη.

"Ἄλλο ἄν τό ἴδιο τό πουλί
ἀργότερα μπλέχτηκε σέ ψηλά κτήρια
κι ἔχωσε τό πέταγμά του.

ΣΚΕΨΕΙΣ Σ' ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ

I

'Ἐγκλωβισμένοι σέ σιδερένιες κοιλιές
συνθλιβόμενοι σέ πέτρινες ἀδιαφορίες
ὑμνοῦμε τούς ἀριθμούς.

"Ὅ,τι πιό ἱερό εἶχαμε
τό χῶμα καί τό νερό
τό στείλαμε πλω στούς πρωτόπλαστους.
Μᾶς ἐξαγόρασαν τίς συνειδήσεις μέ
/ τηλεοράσεις.

μά δέν προδώσαμε.
Εἴμαστε πάντοτε οἱ ἀνασταλτικοί
/ τοῦ θανάτου.

II

"Ἄγωνα συναισθήματα λοιπόν.
Μικρομάγαζα εἰρηνικῆς ζωῆς
μικροπωλητές καλῆς θελήσεως,
οἱ περσότεροι κοιμοῦνται μέ τ' ἀγά-
/ ματα
ἄλλοι ὑπομονώνονται στίς γλαυκές
/ ἀναμνήσεις
κι ἄλλοι περπατᾶνε στίς πυνές
/ φυλλωσιές.

θέλω τά μάτια μου καί τ' αὐτιά μου
ἀνέραια
γιά νά 'ναι ἀνώδυνος ὁ αἰώνας μας.

III

'Υπάρχουν στιγμές ποῦ ἡ ψυχή μας
εἶναι
σάν τό παιδάκι ποῦ τοῦ βάλαν τιμω-
/ ρία.

Τότε προτιμοῦμε τούς μοναχικούς
/ περιπάτους.

Μά ἡ ἐποχή μας τρέχει
καί σηκώνει μιᾶ σκόνη.
ποῦ πνίγει
ὅποιον δέν ταχύνει τό βῆμα του.

Σάν μιὰ κίνηση ὁ Σουρεαλισμός ἢ Ὑπερρεαλισμός εἶναι ὀλοκληρωτικὰ διαφορετικὸς ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες σύγχρονες σχολές καὶ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὶς ἀνεγνωρισμένες παραδόσεις τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφρασης. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ τελευταίου ἔχει ξεσηλωθεῖ μεγάλος πόλεμος ἐναντίον του ὄχι μονάχα ἀπὸ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς κύβλους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ζωγράφους καὶ κριτικούς πού θεωροῦνται σάν μοντερνιστές. Οἱ ἐπιμύρισεις τοὺς αὐτές ὅμως ἀποδείχτηκαν στὸ παρελθόν συχνὰ λανθασμένες, πράγμα πού μᾶς κάνει νὰ ἐξετάσουμε τί προσπαθοῦν νὰ κάνουν οἱ σουρεαλιστές καὶ ποιοὶ οἱ τράποι πού τὸ καταφέρνουν.

Ὁ MAX ERNST εἶχε πεῖ ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν ὑπερρεαλιστῶν δέν εἶναι νὰ ἐξοχωρήσουν μέσα στὸ ἀσυνείδητο καὶ νὰ ζωγραφίσουν τὸ περιεχόμενό του μ' ἐνὰ ρεαλιστικὸ ἢ περιγραφικὸ τρόπο· οὔτε εἶναι ἀκόμα νὰ παίρνουν διάφορα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ ἀσυνείδητο καὶ νὰ κατασκευάζουν μ' αὐτὰ ἕνα ξεχωριστὸ κόσμο "φαντασίας" ὁ σκοπὸς τους εἶναι νά τι περισσότερο εἶναι νὰ σπᾶσουν τοὺς φραγμοὺς—καὶ τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς ψυχικοὺς— μεταξύ τοῦ συνειδητοῦ καὶ τοῦ ἀσυνειδήτου, μεταξύ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, καὶ νὰ δημιουργήσουν μιὰ ὑπέρ-ἀλήθεια, στήν ὁποία πραγματικὸ καὶ φεύτικο, σκέψη καὶ δράση συνέρχονται· καὶ ἀνακατῶνονται καὶ κυριαρχοῦν στήν ὅλη ζωὴ.

"Ἄλλη σκέψη τοῦ MAX ERNST, στὸ "INSPIRATION TO OBLIVION" δίνει μιὰ ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ Σουρεαλισμοῦ: "Ἡ σύζευξη δύο πραγματικότητων, οἱ ὁποῖες φαινομενικὰ δέν μποροῦν νὰ ἐνωθοῦν, καὶ φαινομενικὰ δέν ταιριαζοῦν". Ἔτσι ἡ εἰκόνα ἐνὸς φλυτζανιοῦ φοδραρισμένου μὲ γούνα μπορεῖ νὰ εἶναι σουρεαλιστικὴ, ἐπειδὴ ἡ "γούνα" καὶ τὸ "φλυτζάνι" ἐνώθησαν ἂν καὶ φαινομενικὰ δέν ἦταν δυνατόν. Ἐδῶ βλέπουμε καὶ τὸ μειονέκτημα τοῦ Σουρεαλισμοῦ σάν "ζωγραφικῆς", ἐπειδὴ τὸ φλυτζάνι μὲ τὴ γούνα εἶναι μιὰ σουρεαλιστικὴ ἰδέα ἐκφρασμένη μὲ λέξεις πού μποροῦν νὰ μεταφραστοῦν ἐπίσης καὶ σὲ εἰκόνας. Μ' ἄλλα λόγια, εἶναι μιὰ ἱστορία πού λέγεται μὲ εἰκόνας, πού ἀφοροῦν περισσότερο τὸ ἀντικείμενο τῆς ἱστορίας παρά τὶς γενικὲς ἀξίες τῆς ζωγραφικῆς.

Γιὰ νὰ δοῦμε ὅμως ἀναλυτικότερα τὸ Σουρεαλισμὸ, καλὸ εἶναι νὰ δοῦμε τοὺς ἐμπροσώπου του, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους καὶ ἀπ' αὐτοὺς πιὸ σπουδαίους ἕνας εἶναι ὁ MAX ERNST. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς σταδιοδρομίας του ἡ τέχνη τοῦ MAX ERNST πρὸβλεπε μιὰ τάση πρὸς τὸν συμβολισμὸ καὶ πρὸς αὐτὸ πού μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ ἀποσύνθεση τοῦ νοῦ ἢ τῆς αἰτίας, ἢ ὁποῖα εἶναι μιὰ ὄψη τοῦ συμβολισμοῦ.

Ἀποδείκνυε ὅτι ἡ ζωὴ, εἰδικὰ ἡ πνευματικὴ ζωὴ, ὑπάρχει σὲ δύο πλάνα, ἕνα καθορισμένο καὶ ὄρατό σὲ διάγραμμα καὶ λεπτομέρειες, καὶ ἕνα ἄλλο, ἴσως τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς, καταχωνιασμένο, ἀκαθόριστο καὶ ἀόριστο. εἶναι σκοπὸς τοῦ σουρεαλιστῆ ζωγράφου ἢ ποιητῆ νὰ προσπαθεῖ νὰ ἐκφράξει μερικὲς ἀπὸ τὶς διαστάσεις καὶ χαρακτηριστικὰ τῆς καταχωνιασμένης ὑπαρξῆς. Γιὰ νὰ τὸ καταφέρει αὐτὸ καταφεύγει στὰ ποικίλα εἶδη τοῦ συμβολισμοῦ.

Γιὰ τὸ συμβολισμὸς ὅσον εἶναι μιὰ ἀπλή ὑπόθεση, ὅπως θὰ ἔπρεπε κανονικὰ νὰ εἶναι. Στὰ μαθηματικὰ λέμε: "Ἐστω X=ἄγνωστη ποσότητα καὶ τὸ X τὸ ὀνομάζουμε "σύμβολο". Ἴσως θὰ μπορούσαμε νὰ πῶμε ὅτι ὁ Σουρεαλισμός εἶναι τὸ X τῆς ζωγραφικῆς: παρουσιάζει μιὰ ἄγνωστη ποσότητα.

Ὁ συμβολισμὸς στὸ Σουρεαλισμὸ εἶναι ἄλλοτε ἀφηρημένος καὶ ἄλλοτε συγκεκριμένος. εἶναι ἀφηρημένος ὅταν χρησιμοποιεῖ ἀθαίρετες φόρμες πού δέν ἔχουν καμιὰ σχέση μὲ ἀντικείμενα τῆς ἐμπειρίας ἢ φαινόμενα τῆς φύσης, πού ὅμως εἶναι ἀπόλυτα, ὅπως ἀκριβῶς τὸ X ἢ ἕνας κύβλος εἶναι ἀπόλυτα καὶ ἀθαίρετα. εἶναι συγκεκριμένος ὅταν χρησιμοποιεῖ συγκεκριμένους φόρμες κατασκευάζοντας παράγωγες φαντασιώσεις ἐξαρθρωμένων στοιχείων τῆς λογικῆς πείρας. Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἐντροῦτοις μποροῦν νὰ συναρμολογηθοῦν

Άλλοτε με συνειδητό και άλλοτε με άσυνειδητο τρόπο. Η μοντέρνα Ψυχολογία αποκάλυψε την έννοια των περισσότερων συμβόλων και αποκάλυψε άκομητή τη συμβολική εξήγηση των περισσότερων εικόνων που βλέπουμε στα όνειρα και στα αποτελέσματα της φαντασίας. Έτσι βλέπουμε ότι ο Σουρεαλισμός προέρχεται απ' αυτό το κλαδί της μοντέρνας Ψυχολογίας και βρίσκει την εξήγησή του σ' αυτήν.

Ο Σουρεαλισμός δεν είναι κάτι καινούργιο, γιατί σ' όλοκληρο το Μεσαίωνα βλέπουμε μια ζωντανή πραγματοποίηση του υπερφυσικού κόσμου, που οι εικόνες αναπαράστασης του όμως σταματούν στο αλλόκοτο και στο φοβερό. Ο BOSCH πήγαινε μακριά, στο παράλογο. Σ' ένα πίνακά του, που βρίσκεται πίσω απ' την Αγία Τράπεζα του BRUCKEL και παριστάνει την Κόλαση, τον Πάραδεισο και το φρουρό του Κήπου της Εβδαιμονίας, ξεχωρίζουμε μια από τις λεπτομερείες. Στο μέσον βρίσκεται η σιγητή μιὰ δάχτυς ποταμού· κάτω από το νερό είναι ένα αυγό στο οποίο είναι κομμένο ένα στρογγυλό παράθυρο: το παράθυρο συνεχίζεται πρὸς τὰ ἔξω σαν ἕνας γυάλινος σωλήνας κάτω από το οποίο ένας άντρας κοιτάζει από κοντά ένα ποντίκι που μόλις μπήκε στο σωλήνα. Από το άλλο άκρο του αυγού φυτρώνει ένα παράξενο φυτό που τὰ λουλούδια του ἐκτείνονται μέσα σέ μιὰ νευρώδη φυσαλίδα μέσα στην οποία κρέμεται ένα ζευγάρι από γυμνούς ἐραστές. Στην ἄκρη του λουλουδιού ἕνα ἄλλο πρόσωπο χαδεύει μιὰ γιγαντιαία κουκουβάγια, ἐνῶ ἀπὸ πάνω ἄλλα γυμνά πρόσωπα κἀθονται σέ στάσεις ἀπελπισίας πάνω σέ γιγαντιαίους ορουκολάπτες και ἄλλα πουλιά. Στην Κόλαση βλέπουμε ἕνα γυμνό πρόσωπο ξαπλωμένο πάνω σέ μιὰ ἄρπα· ἡ ἄρπα είναι πάνω σέ μιὰ λύρα, στην οποία ἕνα φίδι τυλίγει μέ τὸ σῶμα του ἕνα γυμνό ἄντρα. Ἐνας τέρας μέ κεφάλι πουλιού είναι κἀθισμένο σ' ἕνα ἄμβωνα μέ τὰ πόδια φυλακισμένα, τρώγοντας ἕνα γυμνό πτώμα ἀπ' τὸ ὁποῖο πετοῦν μαύρα πουλιά. Πάνω ἀπ' τὸν ἄμβωνα κρέμεται μιὰ φυσαλίδα, ἀπὸ τὴν ὁποία ἕνα πρόσωπο μισοαναδύεται ἀπὸ ἕνα ἀνοιχτό κουκούτσι. Ἐνας ἄντρας που χαϊδεύει ἕνα γουρούνι ἐνοχλεῖται ἀπὸ ἕνα μυθικό ἔντομο μέ ἀνθρώπινα μέλη που ἔχει ἕνα λοφίο ἀπὸ τὸ ὁποῖο κρέμεται ἕνα κομμένο ἀνθρώπινο πόδι. Αὐτὴ είναι μονάχα μιὰ πρόχειρη συλλογή ἀπὸ ἐνατοντάδες φανταστικῶν λεπτομερειῶν. Σέ σύγκριση, ἡ φαντασία τοῦ DALI είναι φτωχὴ. Αὐτός π.χ. ζωγραφίζει ἕνα γυναικεῖο παπούτσι μ' ἕνα ποτήρι γάλα μέσα σ' αὐτό. Αὐτοὶ που ξέρουν ἀπὸ ψυχανάλυση θὰ θυμηθοῦν ὅτι τὸ παπούτσι είναι ἀπὸ τὰ πιὸ κοινὰ σεξουαλικὰ σύμβολα που λέγεται ὅτι φαίνονται στα ὄνειρα. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὁ DALI δημιουργεῖ μετὰ ἀπὸ σκέψη, ἀντικειμενικά, τὸ εἶδος τῆς φαντασίας που ἔρχεται στὸν BOSCH φυσικά, ὑποκειμενικά. Μονάχα ὁ ἴδιος ὁ DALI θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κατὰ πρός κανεὶς ἐσκεμμένα χρῆση τοῦ φροϋδιανοῦ συμβολισμοῦ· ἀλλὰ είναι ἀμφίβολο ἀν ἡ χρῆση ἡ δική του εἶναι περισσότερο ἐσκεμμένη ἀπὸ τὴ χρῆση ἑνὸς παρομοίου συμβολισμοῦ ἀπὸ τὸν BOSCH. Νομίζω ὅτι ἐκεῖνο που θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε εἶναι ὅτι ὁ BOSCH δέν εἶχε ἕνα ψυχαναλυτικό λεξιλόγιο γιὰ νὰ ἐξηγήσει αὐτὸ που ἔκανε. Ὁ BOSCH ἐμπνεόταν ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ ψυχολογία και τὴν πίστη στην πραγματικότητα τῆς ἄλλης ζωῆς. Γιὰ ἕναν ἄνθρωπο μέ τίς δικές του προθέσεις, οἱ δυνάμεις τοῦ δραματισμοῦ, ἡ παρούσα ζωὴ και ἡ μέλλουσα, ὁ Παράδεισος, ἡ Κόλαση και ὁ Κόσμος ἦταν ὅλα πραγματικά. Αὐτὰ ὅλα συγχωνεύονται γιὰ νὰ ἀποτελέσουν μιὰ ὑπερ-ἀλήθεια, που εἶναι ἡ μόνη ἀλήθεια μέ τὴν ὁποία ἕνας καλλιτέχνης θὰ μπορούσε νὰ ἐκφραστεῖ. Δέν ἐννοῶ ὅτι αὐτὸ που στὸν DALI παίρνει τὴ θέση τῆς θεολογίας τοῦ BOSCH εἶναι μιὰ πραγματικὴ ἐπαρρηθὴ ἐπιθύρωση γιὰ τὴ ζωγραφικὴ τοῦ εἴδους του. Ἴτιαι ἐκτός ἀπὸ μιὰ ἐπιθυμία νὰ "μιλήσει καθαρά", αὐτὸ που ὀνομάζουν λεζάντα τῆς ἐξαιρετικῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυίας ἡ ταλέντου και ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ καταστρέψει τὸ σύνολο τῆς μπουρζουαδικῆς ἰδεολογίας τῆς τέχνης, οἱ ὑπερρεαλιστές δέ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἔχουν καμιά θεωρία ἡ πίστη τέτοιου εἴδους. Μονάχα ὑπονοῶ ὅτι ἡ ἀποδεδειγμένη συνέχεια τῆς τέχνης τοῦ BOSCH θὰ μᾶς προετοιμάσει στὸ νὰ μὴν περιφρονοῦμε τὸν DALI και τοὺς ὑπερρεαλιστές γενικά.

Χ ρ. Τ σ ά μ η ς

ΘΑ 'ΑΤΙΖΑ ΕΝΑ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ

"Έχοντας μιάν ἀγάπη, δύο χαμόγελα,
Έχοντας μάτια γαλάζια
-τά δικά μου τὰ μάτια,
τά δικά σου πᾶ μάτια-
δύο χέρια μέ τήν ἄκρη τους στόν
/ οὐρανό
ἀνασκαλεύοντάς τον
καί τίς πατοῦσες μου στό χῶμα πνι-
μγμένες,
θά 'χιζα ἕνα πανδοχεῖο
ρυθμοῦ ἔντονου "ποίησης",
όπου ἔρχοντας μέ πλουμιστή γραφίδα
στό παλιοδέφτερο θ' ἄφηνε τήν ὑπο-
/ γραφή του
καί δίπλα ἕνα πουγγί χρυσάφι.
Κι ὕστερα θά 'ταν ὁ φτωχόςπραμα-
τευτής,
πού σιγανά θ' ἀπόξετε τή δυστυχία
/ του
ἐνεῖ πού ἦταν τό πουγγί.
"Ὅμως δέν ἔχω τίποτα
καί μένω ἀπλός σχεδιαστής.

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΤΕΣ

Μέ πόθος στήν ἀνήλιαγη παλόμη
φούχτωση
τ' ἄερίνο μαντήλι τῆς λιγερῆς
πού ἀπ' τό μπαλιόδι μοίραζε ἐλπίδες,
ἀΐσθηση πρώτη μειλίχια.

Κι εἶπα "νά την ἐδῶ ἡ ἡδονή,
πού σάν ἀργεῖ, ἡ χάρη της περίσσια
σάν τό παλιό γλυκό κρασί"
κι ἀφέθηκα. Τά λόγια πλημμύρισαν
καί μέσα τους πνίγηκα.

"Θμωστόν ἄνεμο δέν μέλαν οἱ πετα-
/ λοῦδες
καί τό κορίτσι ἀθόρυβα μεθάει.
Ἄνεξερευνητα πολυόργανη δράση
στῆς νύχτας τίς παράνομες κάμαρες,
κι ἀπόξω ἐγώ ἕνας πρόγονος
καί τό λευκό μαντήλι κόκκινο.

Ψυχή! Ἡ ἀνατολή μιᾶς νέας ζωῆς
μέ τό δικό σου θάνατο ἀποτιμᾶται.

Κ.Κ.α ρ μ ο κ β λ ι α ς

ΣΗΝ ΜΝΗΜΗΝ

I

"Ένας βίος,
ἕνας κύκλος
-ματαιότης.

II

Τότε ἦσουν-
τώρα κενό,
τότε γέλασα
-τώρα κλαίω.

***

Α.Κ α λ λ ι ά φ α ς

ΡΟΥΤΙΝΑ

Λάν ξάπλωσε νά κοιμηθεῖ,
ὄνειρεύτηκε
μιᾶ κοινωνία ἰδανική,
ἠθική,
μιᾶ πραγματική κοινωνία,
μέ γερά θεμέλια.
Ἵπωςδήποτε,
θά βόθηθαγε κι αὐτός:
θά χάριζε
στούς δανειστές του,
θά συγχωροῦσε
ἐκείνους πού τόν πίριναν,
θά τοῦς ἀγάπαγε ὅλους
καί τό Μανῶλη
τό μπακάλη πού τόν ἐκλεβε,
καί κείνο τό κοριτσάκι μέ τά
/ σπέρτα
πού τοῦ εἶχε κρατήσει τά ρέστα.
Μά σάν ξύπνησε,
τά ξέχασε ὅλα
φόρεσε τό σακιάκι του
τῆς καθημερινῆς ζωῆς
καί ξεκίνησε
μέ τίς βρисиές γιά τοῦς δανει-
/ στές του
στίς τσέπες,
ἔτοιμος
γιά κάθε ἐνδεχόμενο.